

Fagplan

Sparing og investering

V.1 2024

Innhold

: DEL 1 INFORMASJON OM FAGPLANEN

Bakgrunn og formål med fagplanen	3
Oversikt over kunnskapsprøver og innhold	4
Kartleggingstest	5
Kunnskapsnivåer	5

: DEL 2 EMNEOMRÅDER FOR FINANSIELLE RÅDGIVERE

EMNEOMRÅDE 1: FINANSMARKEDER	7
Oversikt og bakgrunn	7
Fagemne 1.1. Finansielle metoder	8
Fagemne 1.2. Aksje- og obligasjonsmarkedet	8
Fagemne 1.3. Kundens risikoholdning og mål for plasseringen	10
Fagemne 1.4. Risikoreduksjon og porteføljesammensetning	10
Fagemne 1.5. Opsjoner	11
Fagemne 1.6 Prinsipper for skatt på finansielle plasseringer	12
EMNEOMRÅDE 2: PRODUKTGRUPPER	12
Oversikt og bakgrunn	13
Fagemne 2.1 Banksparing	14
Fagemne 2.2 Verdipapirfond	14
Fagemne 2.3 Forsikringssparing	17
Fagemne 2.4. Alternative plasseringer	19
3. EMNEOMRÅDE: REGELVERK FOR FINANSIELL RÅDGIVNING	20
Oversikt og bakgrunn	20
Fagemne 3.1. Rettslig ramme for finansiell rådgivning	20
Fagemne 3.2. Relevante og sentrale bestemmelser i lovverk	21

: DEL 1

INFORMASJON OM FAGPLANEN

Bakgrunn og formål med fagplanen

Autorisasjonsordningen for rådgivere i Sparing og investering er en nasjonal autorisasjonsordning som fremmer og sikrer nødvendig kunnskap, holdninger og ferdigheter hos finansielle rådgivere. Målet er å styrke kvaliteten på finansiell rådgivning overfor kunder. At alle som arbeider innenfor feltet finansiell rådgivning har den nødvendige kompetanse og etterlever God skikk, er av avgjørende betydning for kundene. Det er imidlertid også viktig for den alminnelige tillit som finansnæringen er avhengig av og for næringens omdømme. En felles kompetansestandard og prøving i et kontrollert miljø bidrar til å gi ordningen legitimitet og troverdighet.

Med finansiell rådgivning forstås den personlige veiledning som finansforetakenes rådgivere gir, knyttet til plassering av kundenes finansielle formue. Ordningen er i første rekke rettet mot rådgivning av ikke-profesjonelle kunder i personmarkedet. Både finansielle rådgivere og de lederne som har faglig oppfølgingsansvar for rådgiverne skal autoriseres. Medarbeidere som arbeider med ren ekspedisjon (ordreformidling), faller utenfor ordningen.

For å bli autorisert, må rådgiverne få godkjent e-læringskurs i etikk og God skikk, bestå fire kunnskapsprøver, en [etikkprøve](#) og en [praktisk prøve](#). Det er også krav til minimum 6 måneders relevant yrkespraksis. Les mer om regelverket [her](#).

Kombinasjonen av prøveformene som benyttes skal tilfredsstillende kravet til en mest mulig helhetlig rådgiverkompetanse skissert i kompetansetrekanten med fagkompetanse, etisk kompetanse og kommunikasjonsferdigheter. Hensikten med kunnskapsprøvene som omhandles i denne fagplaner å dokumentere fagkunnskap.

Figur: Kompetansetrekanten

Fagplanen for kunnskapsprøven gir kandidatene som skal ta prøven en oversikt over faginnhold, stoffomfang, beskrivelse av kunnskapskrav og kunnskapsnivå. Fagplanen er også et grunnlag for å utvikle relevant opplæringsopplegg.

Fagplanen er et dynamisk dokument. Hovedendringene vil skje hvert år i januar samtidig med fagplanen for kunnskapsoppdateringer. Fra publisering av endret fagplan vil det gå 3 måneder før kandidatene vil bli testet i nytt eller endret fagstoff. Siste versjon finnes alltid tilgjengelig på FinAut sine sider.

Oversikt over kunnskapsprøver og innhold

Fagplanen beskriver minimumskrav til generell fagkunnskap om plassering og investering som det forventes at kompetente rådgivere skal ha. Kunnskapsprøven for finansielle rådgivere består av fem emneområder. I tillegg må kandidaten gjennomføre en prøve i tverrgående emner og en prøve i grunnleggende personlig økonomi. Alle emneområdene i kunnskapsprøvene har spesifiserte fagemner og delemner med kunnskapskrav. I del 2 av fagplanen beskrives hvert emneområde for finansielle rådgivere nærmere.

I tillegg må kandidatene gjennomføre obligatorisk opplæring i etikk og God skikk og flere prøver med egne fagplaner:

1. Obligatoriske e-læringskurs i etikk og God skikk (*fritak hvis det er bestått tidligere*)

- Felles opplæring, uansett ordning
- Begge kursen må gjennomføres med godkjent

2. Kunnskapsprøve tverrgående emner (*fritak hvis det er bestått tidligere*)

- Felles prøve, uansett ordning
- Egen kunnskapsprøve med 25 oppgaver
- Tidsbegrensning 40 minutter
- Beståttgrense 70 % totalresultat og minst 50 % på hvert emneområde

3. Kunnskapsprøve i grunnleggende personlig økonomi (*fritak hvis det er bestått tidligere*)

- Felles prøve mellom Sparing og investering, Kreditt og Personforsikring
- Egen kunnskapsprøve med 20 oppgaver
- Tidsbegrensning 40 minutter
- Beståttgrense 70 %

4. Kunnskapsprøve i personlig økonomi 2 og makroøkonomi (fritak hvis det er bestått tidligere)

- Felles prøve mellom Sparing og investering, og Kredittrådgivning for sikret kreditt
- Egen kunnskapsprøve med 30 oppgaver
- Tidsbegrensning 60 minutter
- Beståttgrense 70 % totalresultat og minst 50 % på hvert emneområde

5. Kunnskapsprøve for sparing og investering

- Egen prøve med 55 oppgaver
- Tidsbegrensning 90 minutter
- Beståttgrense 70 %, og minst 50 % på hvert emne

Emner for sparing og investering	Antall oppgaver
1. Finansmarkeder, metoder og portefølje	25 oppgaver
2. Produktgrupper	20 oppgaver
3. Lover, regler og retningslinjer	10 Oppgaver

Kartleggingstest

Alle kandidater vil få tilgang til en kartleggingstest. Kartleggingstesten har like mange oppgaver og samme tidsramme som kunnskapsprøven. Hensikten med kartleggingstesten er å gi kandidaten en indikasjon om opplæringsbehov, samt et bilde av innhold, vanskelighetsgrad og tidsbruk i selve kunnskapsprøven. For mange kandidater er det også nyttig å trene på flervalgsoppgaver som testform, og å bli kjent med brukergrensesnittet som benyttes på kunnskapsprøven. Mer informasjon og tips for gjennomføring av kunnskapsprøver finner du på Læringstorget under [Min første autorisasjon/informasjon om autorisasjonsprøvene](#) (krever innlogging).

Kunnskapsnivåer

Emner i kunnskapsprøven vil kreve ulike nivåer av kunnskapsbeherskelse:

- Nivåene angir kunnskapskravenes kompleksitet.
- Nivåene bygger på hverandre. Har man kunnskap på nivå 2, så har man også kunnskap på nivå 1.
- Delemner som skal testes på nivå 2, kan også ha oppgaver som er på nivå 1.
- Kunnskapsnivåer er spesifisert under hvert delemne i fagplanen.

Kunnskapsnivåer	Beskrivelse – noen stikkord

Nivå 1: Fakta	• Kunne gjengi informasjon, fakta, begreper, definisjoner og prinsipper • Vite at noe er som det er • Kjenne til fakta og metoder
Nivå 2: Forståelse	Kunnskapsnivået «forståelse» angir et <u>faglig</u> kunnskapsnivå utover faktakunnskap. Har man fagkunnskap på dette nivået innehar man faktakunnskaper og noe mer: • Forstå sammenhenger i en problemstilling, for eksempel forholdet mellom ulike størrelser og begreper • Forstå meningen eller hensikten med noe • Tolke informasjon, for eksempel bruke en gitt tabell for å finne hvilken aldersgruppe som sparer mest.
Nivå 3: Anvendelse	Kunnskapsnivået «anvendelse» angir et <u>faglig</u> kunnskapsnivå (ikke praktisk anvendelse) utover forståelse. Har man fagkunnskap på dette nivået innehar man forståelse og noe mer: • Finne ut hvilken metode eller hvilket prinsipp som kan brukes for å løse oppgaven • Gjenkjenne en situasjon eller et problem og bruke hensiktsmessig kunnskap eller en metode • Forutsi/anslå, eller resonnerer seg fram til sannsynlige hendelser ut fra gitte betingelser • Bruke relevant kunnskap som grunnlag for god og riktig rådgivning og kundebehandling • Utføre en utregning basert på oppgitte verdier i en problemstilling

: DEL 2

EMNEOMRÅDER FOR

FINANSIELLE RÅDGIVERE

EMNEOMRÅDE 1: FINANSMARKEDER

Oversikt og bakgrunn

Emneområdet er grunnleggende for rådgivere innen plassering. Dette emneområdet fokuserer overordnet på hvordan det er mulig å oppnå meravkastning i forhold til risikofrie investeringsalternativer gjennom å ta risiko, og få betalt for risikoen gjennom en mulig risikopremie. Emneområdet inneholder derfor beregninger av avkastning på produkter, og fokuserer i tillegg på hvordan risiko kan kvantifiseres (herunder standardavvik og normalfordeling). I rådgivningen er det viktig at både kunde og rådgiver skjønner at muligheten for meravkastning har sin motvekt i "tapt avkastning", og at det er viktig for kundene å finne skjæringspunktet mellom et akseptabelt nivå av kortsiktige svingninger sett opp mot forventet avkastning på lang sikt. I denne forbindelse er det viktig at rådgiverne kan gjøre rede for finansfaglige emner som har relevans for plassering av kundens finansformue på en slik måte at kunden selv kan gjøre begrunnede valg.

Aksje- og renteprodukter er de vanligste byggeklossene innen plasseringsløsninger, og det er derfor viktig at rådgiverne kjenner godt til hvordan aksje- og rentemarkedet fungerer og hva som er trusler (risiko) og muligheter (meravkastning), samt kunne kvantifisere sannsynlige svingninger.

Mange finansaktører bruker standardløsninger (modellporteføljer) som i stor grad baseres på porteføljeteori. Det er derfor viktig for rådgivere å forstå sammenhengene og forutsetningene for at én løsning vurderes bedre enn en annen – uten å gjøre selve beregningene som legges til grunn, og at en er i stand til å fremme forslag til løsninger på en slik måte at kunden har forutsetninger til å forstå konsekvensene av den løsningen som velges.

Mange investorer har et skattemotiv i sparingen, og det er derfor også viktig at gjeldende skatteregler er kjent. Rådgivere skal ha kjennskap til og kunne forklare kundene hva en opsjon er og hvilke muligheter den gir, for eksempel som en del av et strukturert (sammensatt) produkt.

Finansmarkeder består av seks fagemner:

- 1.1. Finansielle metoder – effektiv og nominell rente, internrente og nåverdi
- 1.2. Aksje- og obligasjonsmarkedet
- 1.3. Kundens risikoholdning og mål for plasseringen
- 1.4. Risikoreduksjon og porteføljesammensetning
- 1.5. Opsjoner – egenskaper og begreper
- 1.6. Prinsipper for skatt på finansielle instrumenter

Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 25
Emneområdet gjelder for: Sparing og investering

Fagemne 1.1. Finansielle metoder

Beskrivelse

Dette fagemnet omhandler begreper om og selve beregningene av avkastning, samt grunnlaget for beregninger av verdier i aksje- og obligasjonsmarkedet.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.1.1. Nominell og effektiv rente Kandidaten skal kunne gjengi hva nominell og effektiv rente er, og forstå sammenhenger som angår nominell og effektiv rente.Kandidaten skal videre kunne beregne og anslå nominelle og effektive renter, blant annet påløpt rente og effektiv årlig avkastning.	Fakta Forståelse Anvendelse
1.1.2. Internrente Kandidaten skal kunne gjengi hva internrente er, forstå sammenhenger som angår internrente og kunne anslå størrelsen.	Fakta Forståelse Anvendelse
1.1.3. Nåverdi Kandidaten skal forstå betydningen av nåverdiberegningen (kursgrunnlaget) og hva som påvirker størrelsen på nåverdien og videre kunne beregne nåverdi.	Fakta Forståelse Anvendelse

Fagemne 1.2. Aksje- og obligasjonsmarkedet

Beskrivelse

Dette fagemnet omhandler aksje- og obligasjonsmarkedet. Kunnskap om verdivurderinger og prising av aksjer og obligasjoner er sentralt for å oppnå trygghet i rådgivningen, og evnen til å beskrive både oppside og nedside (risiko) for kunden. Rådgiverne skal også kjenne til betydningen av effisiente markeder når verdipapirer prises.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
A. Aksjer	
1.2.1. Forskjellen mellom gjeld og egenkapital Kandidaten skal vite forskjellen mellom gjeld og egenkapital, og videre kunne gjengi ulike egenskaper ved disse. Blant annet skal man vite hvilken stilling	Fakta Forståelse

aksjonærer har i boet ved eventuell konkurs. Videre skal kandidaten forstå sammenhengen mellom gjeldsgrad og risiko ved en plassering.	
1.2.2. Karakteristiske egenskaper ved en aksje Kandidaten skal kunne gjengi karakteristiske egenskaper ved en aksje. Blant annet aksjonærers plikter i aksjeselskap, hva som menes med førstehåndsmarked og annenhåndsmarked, samt former for avkastning.	Fakta
1.2.3. Prising av aksjer – kontantstrøm og neddiskontering • Kandidaten skal forstå prissetting av aksjer ut fra kontantstrøm og diskonteringsfaktor. • Kandidaten skal videre kunne anslå aksjekurser, for eksempel kontantstrøm i nåtid ut fra forventet fremtidig aksjekurs, utbytteutbetaling og avkastningskrav.	Fakta Forståelse Anvendelse
1.2.4. Nøkkeltall for prissetting av aksjer • Kandidaten skal ha kjennskap til og forstå nøkkeltall for prissetting av aksjer. • Kandidaten skal forstå betydningen av begrepene Price/Earning (P/E) og Price/Book (P/B), og videre kunne anslå P/E og P/B basert på oppgitte verdier.	Fakta Forståelse Anvendelse
B. Obligasjoner	
1.2.5. Karakteristiske egenskaper ved en obligasjon Kandidaten skal kunne gjengi karakteristiske egenskaper ved en obligasjon, blant annet pålydende, minimums løpetid, risiko, kurs og rente.	Fakta
1.2.6. Prising av obligasjoner – kontantstrøm og neddiskontering Kandidaten skal kunne beregne prissetting av obligasjoner ut fra kontantstrøm og diskonteringsfaktor.	Fakta Forståelse Anvendelse
1.2.7. Rentekurver Kandidaten skal vite hva en rentekurve er og forstå implikasjoner av rentekurvens helning, herunder forstå markedsforventningene (den implisitte renten).	Fakta Forståelse Anvendelse
1.2.8. Risikoelementer som påvirker verdien på rentepapirer Kandidaten skal forstå betydningen av ulike risikoelementer som påvirker verdien på ulike rentepapirer (endring i effektiv rente, kredittrisiko (inklusive rating) og likviditetsrisiko).	Fakta Forståelse

C. Effisiente markeder

1.2.9. Markedseffisiens - betydning av effisiente markeder

Kandidaten skal forstå hva det betyr at et marked er effisient, samt kjenne til de ulike formene for effisiens.

Fakta
Forståelse

Fagemne 1.3. Kundens risikoholdning og mål for plasseringen

Beskrivelse

Dette fagemnet setter kunden i fokus, og tar for seg kundens holdning til risiko og mål for plasseringen, herunder tidshorison og likviditet.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.3.1. Betydning av tidsperspektiv Kandidaten skal forstå den effekten lang tidshorison har for risikovurdering ved plassering av midler.	Fakta Forståelse
1.3.2. Betydningen av kundens holdning til risiko Kandidaten skal kunne forstå kundenes ulike risikopreferanser, hvilke avkastningskrav kundene har for å være villig til å påta seg risiko, samt hvordan dette vil påvirke portefølje- og produktsammensetningen som kan være aktuell for den enkelte kunde.	Fakta Forståelse Anvendelse
1.3.3. Betydningen av likviditet Kandidaten skal forstå viktigheten av likviditetsaspektet ved valg av produktløsninger.	Fakta Forståelse

Fagemne 1.4. Risikoreduksjon og porteføljesammensetning

Beskrivelse

Kundene er villige til å ta større eller mindre grad av risiko, men felles for alle rasjonelle kunder er at de vil forlange en risikopremie dersom de skal ta risiko. Måling og kvantifisering av risiko er sentralt i rådgivningen og ved sammenligning av produkter. Rådgiverne må derfor ha kunnskap om standardavvik, normalfordeling og sannsynlighet for ulike avkastningsutfall (konfidensintervall).

Rådgiverne må også ha forståelse for hvordan det er mulig å redusere risiko ved sammensetning av porteføljer, samt hvilke mekanismer som spiller inn når en beregner optimale løsninger. Dette gjelder

både når det kun foreligger risikofylte alternativer (det effisiente settet) og når det finnes et risikofritt alternativ (kapitalmarkedslinjen).

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.4.1. Risikomåling: normalfordeling, standardavvik og konfidensintervall Kandidaten skal vite hva relativ risiko er, forstå betydningen av standardavvik og hva de betyr for forventet avkastning. Videre skal man kjenne til normalfordeling, samt hva konfidensintervall er og hvordan det kan benyttes i vurdering av forventet avkastning.	Fakta Forståelse
1.4.2. Samvariasjon (korrelasjon) Kandidaten skal forstå effektene av samvariasjon (korrelasjon) og hvorfor samvariasjon er viktig ved sammensetning av produktløsninger. Videre skal kandidaten forstå hva diversifisering har å si for forventet avkastning og risiko på porteføljer, og kunne anslå og anvende standardavvik på ulike løsninger basert på oppgitte verdier.	Fakta Forståelse Anvendelse
1.4.3. Risikospredning og optimale porteføljer • Kandidaten skal forstå hva porteføljeteori er og hvorfor dette er viktig i et kundeperspektiv, og hvordan porteføljer kan settes sammen av risikofrie og risikofylte plasseringer. Videre skal kandidaten kunne anslå og anvende risikospredning basert på informasjon om samvariasjon mellom produkter. • Kandidaten skal forstå hvilke vurderinger kunden bør gjøre for å velge nedbetaling av lån eller plassere i rente- og aksjemarkedet. • Kandidaten skal forstå forskjellen mellom systematisk (markedsrisiko) og usystematisk risiko (selskapsrisiko), og effekten av diversifisering. Videre skal kandidaten forstå hva en effisient portefølje er. Kandidaten skal forstå hva kapitalmarkedslinjen er og forstå ulike tilpasninger langs kapitalmarkedslinjen. • Kandidaten skal også kunne anslå og resonnerer seg fram til standardavviket og avkastning for en markedsportefølje. Kandidaten skal kunne beregne (anvende) forventet avkastning på enkle investeringsstrukturer (for eksempel en portefølje av renter og aksjer).	Fakta Forståelse Anvendelse

Fagemne 1.5. Opsjoner

Beskrivelse

Opsjoner er – sammen med en fastrenteplassering – sentralt ved konstruksjon av strukturerte (sammensatte) produkter. Rådgiverne må derfor forstå oppside og nedside på ulike opsjoner, samt forskjellen på opsjoner og terminkontrakter.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.5.1. Grunntrekk ved opsjoner Kandidaten skal forstå at opsjoner er en rett, men ingen plikt til å kjøpe eller selge en spesifisert eierandel, og at opsjoner kan benyttes for ulike typer finansielle aktiva.	Fakta Forståelse
1.5.2. Forskjellige opsjonstyper, warrants og terminkontrakter Kandidaten skal ha kjennskap til de to viktigste opsjonstypene (kjøps-, og salgsoptjoner) og forskjellen mellom dem. Kandidaten skal videre kjenne til hva warrant og terminkontrakt er.	Fakta

Fagemne 1.6 Prinsipper for skatt på finansielle plasseringer

Beskrivelse

Når kundene vurderer avkastning på ulike produkter, vil det ofte være fokus på avkastning etter skatt. Det vil derfor være viktig for rådgiverne å ha kunnskap om de til enhver tid gjeldende skattereglene, og kunne gjøre beregninger av avkastningen på de ulike produktene etter skatt. Beregningsgrunnlaget for formueskatt må også være kjent.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.6.1. Skatt på aksjer Kandidaten skal kunne gjengi regler for kapitalbeskatning og beregningsgrunnlag for formueskatt for aksjer, herunder hva skjermingsfradraget er etter aksjonærmodellen og regler for skatt på gevinst ved salg av aksjeprodukter. Videre skal kandidaten kunne beregne skatt basert på anskaffelsesverdi, skjermingsrente og utbetalt utbytte.	Fakta Forståelse Anvendelse
1.6.2. Skatt på obligasjoner Kandidaten skal kunne gjengi regler for kapitalbeskatning og beregningsgrunnlag for formueskatt for renteprodukter.	Fakta

EMNEOMRÅDE 2: PRODUKTGRUPPER

Oversikt og bakgrunn

Finansmarkeder fokuserer primært på muligheter (meravkastning) og trusler (risiko) i aksje- og rentemarkedet, samt hvordan en kan komme frem til optimale løsninger tilpasset kundens risikoprofil. Produktgrupper har i stor grad samme tilnærming som finansmarkeder, men fokuserer på de ulike produktene som normalt brukes når en har kommet frem til riktig aktivaallokering for den enkelte kunde og skal velge konkrete produktløsninger.

De enkelte produktene varierer fra leverandør til leverandør, men det er også noen felles egenskaper, risikoprofil og skatteregler knyttet til produktgruppene. Kunnskapsprøven skal teste kompetansen innenfor de ulike produktgruppene. I tillegg understrekes at hver enkelt finansbedrift har ansvar for at alle rådgivere har meget god kompetanse om de produktene de faktisk har i sin portefølje.

Produktene kan grovt deles i produkter som er underlagt et klart regelverk (banksparing, verdipapirfond og forsikringsspareprodukter) og produkter som ikke er underlagt samme regler (spesialfond som hedgefond, Private Equity og eiendomsprodukter).

For banksparing, verdipapirfond og forsikringsspareprodukter, som er underlagt et klart regelverk, skal rådgiveren ha meget god kompetanse om de enkelte produktgruppers egenskaper, fordeler og ulemper, samt risiko og skatteregler for produkter som naturlig selges av finansielle rådgivere. Rådgiveren skal være i stand til å forstå produktenes plass i totalbildet når det gjelder kundens behov for finansielle plasseringer, samt legge frem både fordeler og ulemper som knytter seg til produktet slik at det kan danne grunnlag for kunden beslutning.

For produkter som ikke er underlagt samme regler finnes det ikke noe innarbeidet samlebegrep, og vi velger derfor å omtale dem som "alternative investeringer" i resten av dette dokumentet. Disse produktene vil kunne variere mye i innhold og struktur fra produkt til produkt og fra leverandør til leverandør. Av denne grunn er det primært *forskjellen* mellom denne type produkter og verdipapirfond, som er fokus i Emneområde 4. "Alternative plasseringer" selges som regel av personer med spesialkompetanse, og ikke av bredderådgivere. For "alternative plasseringer" skal rådgiverne primært kjenne til overordnede forhold, som struktur og oppbygging. Selv om finansbransjen ikke tilbyr kryptovaluta bør rådgiveren kjenne til sentrale risikoelementer og at dette markedet er uregulert. En sentral del av finansbransjens rolle for å muliggjøre og være en pådriver for bærekraftig omstilling, handler om å allokere kapital til mer bærekraftige løsninger. Det er i økende grad anerkjent at bærekraftsfaktorer kan påvirke risiko og avkastning. Kunder har et tydeligere ønske om å vite både hvordan midlene deres investeres, og at sparepenger kan bidra til en positiv samfunnsutvikling. Bærekraft vil med dette bli en integrert del av rådgiving knyttet til sparing og investering. Det er derfor viktig å sikre at kandidaten har tilstrekkelig kompetanse til å informere og rådggi kunden, samt avdekke kundens preferanser om bærekraft.

Denne utviklingen gjør at det forventes at kandidaten har den kompetanse som kreves for å dekke kravene i lovverket og møte kunders forventninger i denne sammenheng.

Produktgrupper består av 4 fagemner:

- 2.1. Banksparing
- 2.2. Verdipapirfond
- 2.3. Forsikringssparing
- 2.4. Alternative plasseringer>

Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 20
Emneområdet gjelder for: Sparing og investering

Fagemne 2.1 Banksparing

Beskrivelse

Dette fagemnet omhandler egenskaper, risiko og skatteregler knyttet til banksparing og ulike typer bankspareprodukter, samt kundebehov som normalt relateres til ulike bankspareprodukter.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
2.1.1. Motiv for ulike typer bankspareprodukter Kandidaten skal forstå ulike behov og motiv for sparing relatert til ulike bankspareprodukter; transaksjonsmotivert (lønnkonto), sikkerhetsmotivert (bufferbygging til uforutsette utgifter) og investeringsmotivert (banksparing for større investeringer).	Fakta Forståelse
2.1.2. Fast og flytende rente - ulike innskuddsformer Kandidaten skal forstå forskjellene mellom innskudd med fast og flytende rente, samt fordeler og ulemper, inklusive forstå konsekvenser hvis kunden bryter fastrenteavtalen (over- eller underkurs). Videre skal kandidaten kunne gjengi hva NIBOR-styrt rente er, og forhold som påvirker betingelsene på ulike innskuddskonti.	Fakta Forståelse
2.1.3. Innskuddsgarantiordningen og varslingsplikt Kandidaten skal kunne gjengi sentrale sider ved den norske innskuddsgarantiordningen. Videre skal kandidaten vite om finansavtalelovens bestemmelser om varslingsplikt dersom renten på konto skal settes ned, og overgangsregler som gjelder i denne sammenheng.	Fakta
2.1.4. Skatteregler og BSU Kandidaten skal kunne gjengi hva skatten er på renteinntekter, gjengi regler for formuesbeskatning, samt skattefordeler og krav til BSU. For BSU skal kandidaten kunne beregne årlig avkastning basert på investert beløp, effektiv årsrente og skattesats på renteinntekter.	Fakta Forståelse Anvendelse

Fagemne 2.2 Verdipapirfond

Beskrivelse

Dette fagemnet omhandler fondssparing, primært i aksje- og rentemarkedet. Dette gjelder både overordnede regler for verdipapirfond, men også regler for klassifisering av fond, forvaltningsstil og begrepsbruk innen de ulike fondsgrupperingene. Videre inneholder fagemnet sammenligninger av fond og de typiske risikoelementene i hver fondsgruppe, samt skatteregler for verdipapirfond.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
A. Rammer for verdipapirfond	
2.2.1. Overordnede krav til verdipapirfond Kandidaten skal kunne gjengi hvilke krav som må tilfredsstilles for å være et verdipapirfond, og vite hva et UCITS-fond er.	Fakta
2.2.2. Regler for verdipapirfond • Kandidaten skal vite hvilke føringer verdipapirfondloven gir for kostnader, investeringer og likviditet. • Kandidaten skal kunne gjengi hvilke kostnadsarter som kan belastes et verdipapirfond, og forstå hvordan forvaltningshonorar belastes. • Kandidaten skal videre kunne gjengi hva suksesshonorar er og hvordan de fungerer. • Kandidaten skal vite hva det innebærer at et fond har en referanseindeks, og kunne gjengi forskjellen mellom absolutt og relativ avkastning. • Kandidaten skal vite hva det innebærer å kjøpe til ukjent kurs og konsekvensen av å kjøpe til kjent kurs.	Fakta
B. Ulike typer verdipapirfond	
2.2.3. Rentefond • Kandidaten skal vite hva et rentefond er, og kunne redegjøre for forskjellen mellom pengemarkedsfond og obligasjonsfond. • Kandidaten skal kunne redegjøre for forskjellen på risiko i ulike typer obligasjonsfond, og spesielt være oppmerksom på den høye risikoen i såkalte high-yield fond. • Videre skal kandidaten kjenne til de viktigste begrepene for rentefond, herunder inndeling og referanseindekser. • Kandidaten skal kunne gjengi hvilke typer risiko som finnes i rentefond, og kunne beregne og anvende kurs på et obligasjonsfond basert på renteendringer og sentrale opplysninger om fondet. • Kandidaten skal også forstå hva som skiller banksparing fra plassering i rentefond.	Fakta Forståelse Anvendelse
2.2.4. Aksjefond og kombinasjonsfond • Kandidaten skal vite hva et aksjefond er, og kunne gjengi og ha oversikt over hvilke avkastningselementer som finnes i aksjefond. • Kandidaten skal kunne gjengi forskjellen mellom passivt forvaltede fond (indeksfond) og aktivt forvaltede fond.	Fakta Forståelse

• Kandidaten skal kunne gjengi hvilke typer risiko man reduserer ved å spare i aksjefond i forhold til enkeltaksjer(selskapsrisiko) og hvilke typer risiko man ikke reduserer ved å spare i aksjefond (markedsrisiko). • Kandidaten skal kunne gjengi hva et kombinasjonsfond er, og hvilke verdipapirer/produkter fondene investerer i. Videre skal kandidaten kjenne til egenskapene til et livssyklusfond. • Kandidaten skal også ha kunnskap om at noen kombinasjonsfond søker å ha en fast fordeling mellom renter og aksjer, mens andre endrer fordelingen etter markedet. • Kandidaten skal kjenne til at rentedelen av et kombinasjonsfond kan settes sammen av ulike rentepapirer med ulik risiko, ref. punkt 4.2.3 over. • Kandidaten skal forstå hva en slik sammensetning av rentedelen av porteføljen gjør med risikoen i kombinasjonsfondet.	
2.2.5. ETF (exchange traded funds)/ETN (exchange traded note) • Kandidaten skal vite hva en ETF og en ETN er og hva som kjennetegner disse produktene. Kandidaten skal kjenne til forskjeller mellom et ordinært verdipapirfond og en ETF/ETN. • Kandidaten skal forstå hvordan en gitt ETF/ETN er forventet å utvikle seg hvis underliggende marked stiger, faller eller er uendret. Kandidaten skal vite hvordan skatteregelen gjelder for disse produktene.	Fakta Forståelse
2.2.6. Rangering av verdipapirfond Kandidaten skal kjenne til de vanligste rangeringene for verdipapirfond (Sharpe Ratio, Information Ratio, Morningstar og Avkastnings- og risikoindikator), kjenne til de viktigste elementene som inngår i disse rangeringene og forstå hva de innebærer. Videre skal kandidaten være kjent med de mest sentrale merkeordningene for bærekraftige verdipapirfond i EU/EØS, og utfordringene knyttet til sammenligning av ulike produkter og merkeordninger i mangel på en felles definisjon.	Fakta Forståelse
2.2.7. Bærekraftige investeringer og forvaltning • Kandidaten skal forstå ulike måter verdipapirfond kan inkludere bærekraft i sin forvaltning på og kjenne til de ulike strategiene for bærekraftige investeringer; herunder ESG-integrasjon, ekskludering (negativ screening), inkludering (positiv screening), og påvirkning av selskaper gjennom aktivt eierskap. • Kandidaten skal kjenne til kriteriene for klassifiseringen av fond som er beskrevet i artikkel 6, 8 og 9 i EU-forordningen (SFDR). • Kandidaten skal forstå de typiske forskjellene og utfordringer for hvordan aktivt forvaltede fond, passivt forvaltede fond og faktorfond kan integrere og fremme bærekraft gjennom sine investeringer.	Fakta Forståelse

Kandidaten skal forstå hvordan bærekraft kan påvirke en porteføljes forventede risiko, økonomiske utvikling og avkastning.	
C. Skatt på verdipapirfond og aksjesparekonto	
2.2.8. Skatt på verdipapirfond Kandidaten skal kunne gjengi regler for kapitalbeskatning og beregningsgrunnlag for formueskatt for aksjefond, kombinasjonsfond og rentefond. Kandidaten skal også kunne gjengi hvilke verdipapirfondstyper skjermingsfradrag er aktuelt for. Videre skal kandidaten kunne beregne skatt på verdipapirfond basert på anskaffelsesverdi og skjermingsrente, og forstå effekten av utsatt skatt.	Fakta Forståelse Anvendelse
2.2.9. Aksjesparekonto Kandidaten skal kunne gjengi reglene for aksjesparekonto, forstå hvordan beskatningen foregår, samt kunne foreta skatteberegninger etter denne ordningen.	Fakta Forståelse Anvendelse

Fagemne 2.3 Forsikringsparing

Beskrivelse

Dette fagemnet omhandler de ulike forsikringsspareordninger; kapitalforsikring, livrenteforsikring og pensjonsforsikring. For kunder er det aktuelt med forsikringsparing for å spare til pensjon eller annet, for å oppnå skattefordeler eller andre produktegenskaper som for eksempel fordeling av arv. Produktene skiller seg fra andre finansielle produkter da de blant annet har garantert avkastning og tilleggsavsetninger. Fagemnet tar for seg de ulike forsikringsspareordningers egenskaper og skattereglene, blant annet tilbakebetalingsretten for livrenter (TBT). Kandidaten skal videre kjenne til kapitalforsikringsproduktet Investeringskonto, samt produktene PKB (pensjonskapitalbevis) og EPK (egen pensjonskonto) innen pensjonsregimet.

Pensjonsforsikringsproduktet IPA selges ikke lenger og er i "run-off". Det eksisterer dog et aktivt flyttemarked for disse produktene og for mange av kundene er dette et viktig tilskudd til f. eks pensjon. Det er stort volum i dette markedet og derfor er det viktig at rådgiver kjenner godt til også dette produktet. Fagemnet tar videre for seg tilleggsdekninger (uføredekninger, etterlattedekninger med mer). Fagemnet tar også opp retten til ytelser, begunstigelser, samt hvordan forsikringsavtaleloven (FAL) virker i forhold til arveloven. Fagemnet tar dessuten for seg risiko og sikkerhet for produkter innen forsikringsparing.

Delemner og kunnskapskrav

Kunnskapsnivå

2.3.1 Ulike forsikringspareordninger

- Kandidaten skal kunne gjengi hva EPK, PKB, IPS, IPA, Livrente og Kapitalforsikringer er.
- Kandidaten skal kjenne til egenskaper og muligheter ved Egen pensjonskonto (EPK).
- Kandidaten skal vite at overgangsordningen for IPA har opphørt, og hvilke konsekvenser dette har.
- Kandidaten skal forstå forskjellen mellom forsikringspareprodukter med avkastningsgaranti og produkter med investeringsvalg (Unit Link).
- Kandidaten skal vite om skattebelastning ved bytte av fond i Link kontra flytte penger ut av Unit Link og inn i annet spareprodukt.
- Kandidaten skal forstå forskjellen på fripolise med rentegaranti og fritt investeringsvalg.

Fakta
Forståelse

2.3.2 Egenskaper

- Kandidaten skal kunne gjengi egenskapene, herunder opptjenings-, utbetalings- og skattereglene for EPK, PKB, IPS, Livrente og Kapitalforsikringer.
- Kandidaten skal kunne gjengi reglene for TBT (livrente med tilbakebetalingsrett ved forsikredes død) og kunne anvende/beregne TBT.
- Kandidaten skal kunne kjenne fradragsreglene for sparing IPS, vite hvordan bindingstiden fungerer, og hva som skjer dersom innbetalingene til en IPS opphører.
- Kandidaten må også ha oversikt over hvilke krav IPS Loven stiller til utbetalingstid.
- Kandidaten skal vite hva kapitalforsikringsproduktet investeringskonto er og vite forskjellen sammenliknet med sparing i frie verdipapirfond og aksjer. Videre skal kandidaten kjenne til kostnadselementene ved en investeringskonto, hvordan disse påvirker avkastningen og hvilke skatteregler som gjelder.
- Kandidaten skal forstå konsekvensen av ulike valg på grunnlag av hvor stor andel en fripolise, PKB og/eller EPK utgjør av kundens totalpensjon. Videre skal kandidaten kjenne til de viktigste krav til rådgivning, informasjonsplikt og dokumentasjon ved overgang til fripolise med investeringsvalg.

Fakta
Forståelse
Anvendelse

2.3.3 Tilleggsdekninger og retten til ytelser

- Kandidaten skal kunne gjengi sentrale tilleggsdekninger i produktene.
- Kandidaten skal kunne beregne hvor mye som beskattes på utbetalingen av en uførepensjon på kapitalforsikringen og utbetaling av uførekapital.
- Kandidaten må forstå hvordan en begunstigelse fungerer når eier av en livrente eller kapitalforsikring dør.
- Kandidaten må også vite forskjellen på vanlig og endelig begunstigelse. Videre skal kandidaten forstå hvordan FAL og arveloven virker for kapitalforsikring og livrente.

Fakta
Forståelse
Anvendelse

2.3.4 Risiko Kandidaten skal kunne gjengi risikoprofil ved forsikringssparing, adgangen for kreditorene til å beslaglegge midlene, og hvilken sikkerhet man har for plasserte penger i livsforsikringsselskap i forhold til annen type sparing.	Fakta

Fagemne 2.4. Alternative plasseringer

Beskrivelse

Fagemnet omhandler en del plasseringsprodukter som ikke er underlagt et klart regelverk (eksempelvis hedgefond, Private Equity og eiendomsprodukter), og vi har kalt disse produktene for «alternative plasseringer» som samlebegrep. Da produktene ikke er strengt regulert, kan innhold og selskapsstruktur variere. Produktene er relativt kompliserte, og de selges av den grunn som regel av rådgivere med spesialkompetanse. Kandidaten skal videre ha grunnleggende kunnskap om strukturerte (sammensatte) produkter. Stadig flere nordmenn har forsøkt seg på investeringer i kryptovaluta. Kandidaten bør derfor vite at det er knyttet stor risiko til kjøp av kryptovaluta og at markedet er både desentralt og uregulert uten lovfestet forbrukervern.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
2.4.1. Hedgefond, Private Equity og eiendomsprodukter. Selskapsstrukturer i "alternative plasseringer" Kandidaten skal kunne gjengi hva de mest kjente «alternative plasseringsprodukter» (hedgefond, Private Equity og eiendomsprodukter) inneholder. Kandidaten skal forstå hvordan likviditet og kostnader i denne type strukturer skiller seg fra produkter som er underlagt strenge reguleringer (banksparing, verdipapirfond og forsikringssparing).	Fakta Forståelse
2.4.2. Oppbygging av strukturerte (sammensatte) produkter Kandidaten skal kunne gjengi de forskjellige elementene i et strukturert (sammensatt) produkt.	Fakta
2.4.3. Kryptovaluta Kandidaten skal kjenne til sentrale risikoelementer ved kjøp av kryptovaluta. Kandidaten skal vite at markedet er uregulert, desentralt og at det ikke finnes noe lovfestet forbrukervern.	Fakta

3. EMNEOMRÅDE: REGELVERK FOR FINANSIELL RÅDGIVNING

Oversikt og bakgrunn

Rådgiving om plassering av penger er i dag underlagt et omfattende regelverk. Kjennskap til reglernes krav til rådgiver og rådgivningen er en sentral forutsetning for å kunne gi råd om plassering av penger. De såkalte MiFID-reglene utgjør en sentral del av regelverket for finansiell rådgivning og er nedfelt i verdipapirhandelloven og verdipapirforskriften, se særlig lovens og forskriftens kap. 10. MiFID-reglene gjelder blant annet for såkalt investeringsrådgivning, det vil si personlige råd knyttet til plassering i finansielle instrumenter. Formålet med reglene er investorbeskyttelse, det vil si å beskytte kundenes interesser ved å sikre at rådgivningen skjer på en forsvarlig måte. Reglene krever bl.a. at rådgiver utviser god forretningsskikk, at kundene klassifiseres, og at det gjennomføres en egnethetstest. Under egnethetstesten skal også kundens bærekraftpreferanser kartlegges. Klassifiseringen og egnethetstesten skal sikre at rådgivningen og rådet er tilpasset kundens behov. I tillegg gir reglene omfattende plikt til informasjon som skal sikre at kunden får et forsvarlig grunnlag for å fatte en investeringsbeslutning. En del finansiell rådgivning om pengeplasseringer gjelder plassering i annet enn finansielle instrumenter. Råd om plassering i livsforsikringer er eksempel på dette. Slik rådgivning omfattes ikke direkte av de såkalte MiFID-reglene, men rådgiver må også ha tilstrekkelig kunnskap om reglene for slik rådgivning. I tillegg må rådgiver ha tilstrekkelig kjennskap til de grunnleggende elementer i annet regelverk som regulerer andre sider av den finansielle rådgivningen, f.eks. finansavtaleloven og forsikringsavtaleloven.

Regelverk for finansielle rådgivere består av to fagemner:

- 3.1. Rettslig ramme for finansiell rådgivning
- 3.2. Relevante og sentrale bestemmelser i lovverk

Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 10
Emneområdet gjelder for: Sparing og investering

Fagemne 3.1. Rettslig ramme for finansiell rådgivning

Beskrivelse

Dette fagemnet omfatter både regler om de konkrete pliktene som gjelder ved selve rådgivningen og regler om finansielle rådgiveres virksomhet.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
3.1.1. Sentrale lover og alminnelige prinsipper Kandidaten skal kunne gjengi innholdet i sentrale lover, og alminnelige prinsipper om God skikk ved rådgivning og annen kundebehandling.	Fakta
3.1.2. Hovedregler/normer Kandidaten skal kunne gjengi hovedregler/normer som retter seg mot rådgiver/selger	Fakta

3.1.3. Bransjenormen God skikk for Kandidaten skal kunne anvende bransjenormen God skikk på fagområdet sparing og investering.	Fakta Forståelse Anvendelse
3.1.4. EUs klassifiseringssystem • Kandidaten skal være kjent med at EUs klassifiseringssystem (Taksonomien) som skal gi en felles europeisk forståelse av hva som er bærekraftig og som klassifiserer selskapers aktivitet og dermed gir selskapene en grønn score. • Kandidaten skal være kjent med begrepet «grønnvasking».	Fakta

Fagemne 3.2. Relevante og sentrale bestemmelser i lovverk

Beskrivelse

Dette fagemnet omhandler kunnskap om relevante og sentrale bestemmelser i de lover og forskrifter som gjelder for utøvelse for finansiell rådgivning.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
3.2.1. Lov om verdipapirhandel • Kandidaten skal kunne gjengi anvendelsesområdet for lov om verdipapirhandel og hva sentrale begreper er. Videre skal kandidaten forstå det sentrale innholdet og betydningen i reglene om god forretningsskikk, herunder av egnethets – og hensiktsmessighetstesting. Kandidaten skal forstå hva bærekraftspreferanser innebærer og kunne forklare dette for kunden, samt at kundens bærekraftspreferanser skal kartlegges og betydningen av dette for rådene som gis. • Kandidaten skal kjenne til reglene om interessekonflikter. Kandidaten skal kunne gjengi ulike kunde- klasser og betydningen av dette, samt vilkårene for omklassifisering, og videre kunne gjengi informasjons- og dokumentasjonskrav. • Kandidaten skal også kunne anvende kunnskapen på relevante problemstillinger på området, særlig knyttet til investeringsrådgivning. Kandidaten skal forstå innholdet i retningslinjene publisert av ESMA, herunder kjenne til reglene knyttet til innsidehandel og markedsmisbruk.	Fakta Forståelse Anvendelse
3.2.2. Lov om verdipapirfond, herunder spesialfond • Kandidaten skal kunne gjengi hva et verdipapirfond er og vite at man har informasjonsplikt om fond som selges.	Fakta Forståelse Anvendelse

• Kandidaten skal vite at forvaltningsselskapet har plikt til å utarbeide nøkkelinformasjon for hvert fond det forvalter. Kandidaten skal kjenne til kravene til innhold i denne informasjonen. • Kandidaten skal også vite at en finansiell rådgiver må sørge for at denne nøkkelinformasjonen blir gitt til vedkommende kunde før tegning av andeler. • Kandidaten skal også vite at det kun er profesjonelle kunder som kan kjøpe andeler i spesialfond.	
3.2.3. Lov om forvaltning av alternative investeringsfond Rådgiverne skal kjenne til begrepet alternative investeringsfond (AIF) og at dette er en regulering av forvalterne av denne type investeringsstrukturer i Norge som er gitt med tanke på beskyttelse av investorene.	Fakta
3.2.4. Finansavtaleloven • Kandidaten skal forstå de viktigste elementene i finansavtaleloven, herunder forstå at plikten til å identifisere kundens krav og behov og informasjonsplikten ved åpning av konto er viktig, og at man har en plikt til å informere om ulike kontotyper. • Kandidaten må også kjenne til når loven krever rådgivning, krav til kommunikasjon og angrenerett.	Fakta Forståelse
3.2.5. Forsikringsavtaleloven Kandidaten skal kunne gjengi de viktigste elementene i forsikringsavtalelovens generelle deler og fjerde del krav til informasjon, indentifisering av kundens krav og behov, rådgivning, kommunikasjon og angrenerett.	Fakta

Finansnæringens Autorisasjonsordninger

Post PB 2572 Solli, 0202 Oslo **Besøk** Hansteens gt. 2, Oslo
Telefon +47 23 28 42 00 **Web** www.finaut.no **E-post** post@finaut.no